

Vehvilän kansakoulun vaiheet vuodesta 1907—1957

Vehvilän kansakoulun syntysanat lausuttiin täsmälleen 50 vuotta sitten maaliskuun 27 p:nä 1907. Sitä ennen oli jo kansakoulu Suonenjoen kirkolla vuodesta 1881 ja Halolanmäellä, Pörölänmäellä, Kärkkäälässä ja Lempyyllä, sekä Jalkalassa ja Herralassa. Vuonna 1898 oli annettu piirijakoasetus, jonka mukaan kunnat velvoitettiin jakamaan alueensa koulupiireihin ja perustamaan koulun joka koulupiiriin, jos piiriin ilmaantui vähintään 30 oppilasta. Jo edellisellä syksynä silloinen Rantalan isäntä Kusti Ville Vehviläinen kiersi kylän ottamassa koulupiirin lapset paperille ja alkoi puuhata omaa koulua kylälle. Hän, ja yleensä Rantalan toisetkin veljekset, Juho ja Esa olivat kansakoulun ystäviä ja innokkaita puuhamiehiä sen aikaansaamiseksi. Niinpä Kusti Ville Vehviläinen huomataan sitten perustavan kokouksen puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana Lahdentauksen silloinen Daavid-isäntä, rahastonhoitajana nykyisen puheenjohtajamme Aake Saijonkarin isoisä Adam Sikanen ja pöytäkirjurina August Jalkanen, joka silloin asui Lapinmäen mökissä Vehviläntien varressa. Paitsi nimeään koulun perustamiseen, jätti tämä mies pysyvän muiston itsestään istuttamalla sen mökin eteen ne kuuset, jotka nyt mahtavina tuulia ja myrskyjä uhmaten kohti korkeutta kohoavat, Perustavan kokouksen naisjäsenet olivat Keskitalon Miina-emäntä ja Lapinmäen Alma-emäntä. Tämä viimeksi mainittu on ainoa elossa oleva ja näillä juhlilla mukanaolevana kunnioitettuna juhlavieraana. Korkein Teidän iltpäiväanne valaiskoon ja toivomme, että tunnette jälkipolvien kiitollisuuden teitä ja kaikkia pois nukkuneita koulunperustajia kohtaan.

Ensimmäinen tärkeä tehtävä jätettiin puheenjohtajan ja kirjurin tehtäväksi: pulpettien ja kateederin hankinta sieltä, mistä ne halvimmalla saa. Seuraava johtokunnan kokous julisti opettajan viran haettavaksi Virallisessa lehdessä ja Otavassa. Sen aikainen opettajan palkka oli valtiolta vuodessa 600, kunnalta 250 ja asunnoksi kaksi kamaria ja keittiö, öljyvalo, tarvittavat puut pienennettynä koulun halkovajasta, kesälaidun yhdelle lehmälle ja talvikortteeri ja ½ ha muokattua peltoa. Koulu alkaa hyyrihuoneissa toikokuussa 17 p.1907. Alkoiko se silloin eivät muista ensimmäiset oppilaat tarkalleen, mutta pöytäkirjan mukaan valittiin kesäkuun 18 p:nä yhdestätoista hakijasta ensimmäinen opettaja Hanna Reinikainen. Huvittavinta oli havaita, että silloinen johtokunta valitsi opettajan jo viikkoa ennen virallisen hakuajan umpeenmenoa. Kai silloin ei vielä oltu perillä koululaista tai ei pidetty sitä niin tärkeänä. Koulu pääsi alkamaan elokuun 19 p:nä 1907 pientenlasten kouluna eli tipokouluna. Koulu alkoi Rantalan talossa. Lähempää, tai järven tältä puolen ei ollut mahdollisuus saada huoneita koulua varten. Ensimmäisenä kouluvuotena oli sellaisiakin oppilaita, jotka alkaessaan olivat jo 11 vuotiaita tai vanhempiakin, mutta he suorittivat kaksi vuosiluokkaa yhdellä kertaa. Olen haastatellut ensimmäisistä oppilaista mm. Eevert Sikasta. Hän kertoi silloin olleen järven ympäri niin huonon tien Rantalaan, ettei sinne kesällä hevosella päässyt. Niinpä toisena kouluvuotena, kun saatiin uusi harmooni kouluun, tämä muuten hankittiin ensiksi velkavarjoilla. Kusti Ville Vehviläinen antoi rahat 6% korolla, velkamäärä oli 393:40. Tätä velkaa sitten lyhennettiin hengellisiä iltamia pitämällä, viinan voittorahoilla ja 15 p:nä tammikuuta 1911 oli valittu Kusti Ville Vehviläinen anomaan loppurahoja kunnalta. Tiukassa oli soittokone silloinkin. Tuota uutta urkuharmoonia odotettiin hartaasti koulussa ja eräänä päivänä oli opettaja sanonut Eevert Sikaselle ja Paloahon Einolle: "Kun jäätte tänne yöksi, niin illalla tulee harmooni ja minä soitan teille." Pojat jäivät ja illan tullen soudettiin uusi harmooni Huuhan rannasta Rantalaan. Kaksi venettä köytettiin toisiinsa kiinni, laudat päälle ja siihen soittokone. Pojat olivat talon isäntien kanssa sitä ihmettä soutamassa. Kun opettaja istui ensikerran koneen ääreen, hän soitti Koskenlaskijan morsiamet. Kai hän samalla soitteli itsensä talon Esa-isännän sydämeen, koskapa hänestä muutaman vuoden perästä tuli tämän vaimo. Ensimmäinen joulukokous Rantalassa on myöskin jäänyt ensimmäisten oppilaitten mieleen, Kuusi oli keskellä tupaa, oppilaat lattialla istuen ympärillä, yleisö penkeillä sivussa. Pukkina oli Esa-isäntä kuten senkin jälkeen ehkä useita kertoja. Pukki tuli, jakoi lahjat ja oli poistumassa ovella, kun kylän nuoret miehet ottivat pukin kiinni ja nostivat uunille istumaan. Joulujuhlan tunnelma oli päättävä tappeluun, mutta opettaja sai tilanteen

hyvin hallittua ja juhlatunnelma palautui ja säilyi. Monta hauskaa muistoa tuolta Rantalan kouluajalta onkin kyläläisillä, sillä koulu oli silloin uusi ja kaikki tapahtunut uutta ja ihmeellistä. Koulu toimikin siellä viisi vuotta. Vuonna 1908 äänestettiin johtokunnassa koulun paikasta. Huihan silloiset veljekset Adam, Joosua ja Juho olivat luvanneet tontin koululle. Tämä Autiolahden syrjä, kuten pöytäkirja tätä paikkaa nimittää, sai viisi ääntä ja Hyttikangas kaksi ääntä. Koulun rakennusurakka annettiin urakoitsija Hirvoselle, jolla oli sitten työssä Juho Pekka Vehviläinen, Aaro Lankinen, Aatu Majuri, ja esim. Eevert Sikanen kertoi kuivanneensa kaikki katto- ja pohjatäytteet ja rivesi saunan ja teki Sääsken Pekan kanssa kaivon. Suntio Toivanen Suonenjoelta oli uunin teossa. Niinpä koulu valmistui ja vihittiin tarkoitukseensa syyskuussa 1912. Täällä edessä on taulu, jonka juhlavieraat silloin lahjoittivat uudelle koululle.

Koulun johtokunnassa oli alkuvuosina aina kaksi joka vuosi erovuorossa ja johtokunta valitsi kylän emännistä ja isännistä seuraajan siihen saakka, kunnes kunnankokous ja valtuusto valitsi johtokunnan. Pöytäkirjassa näkyy ensimmäisinä vuosina sellaisia nimiä kuin Iida Vehviläinen, Vilhelmiina Vehviläinen, J. Pekka Vehviläinen, Johan Kaipainen, Iida Kustaava Vehviläinen, Yrjö Vilpponen, Julius Suihkonen, Aada Vehviläinen, Joosua Vehviläinen, Eljas Vehviläinen, Aatu Vehviläinen, Maria Vehviläinen, Adam Vehviläinen, Kalle Vehviläinen, Aksel Sikanen ja Julius Loikainen. Nämä mainitsen vain varhaisemmalta ajalta, mutta tiedämme, että useamman talon emäntä ja isäntä on vuorollaan hoitanut tätä uhrautuvaa ja epäitsekkästä virkaa, ja koulun perustajan Kusti Ville Vehviläinen nimi näkyy vielä niin myöhään kuin joulukuussa 1920 pöytäkirjan lehdillä. Varsinkin kaikille, jotka ovat vuodesta toiseen hoitaneet tätä palkatonta luottamustointia olkoon pienenä palkkana tietoisuus siitä, että oman koulun hoitaminen, sen pienten kasvattien vaaliminen oikeiksi Suomen kansalaisiksi, on ollut siunausta tuottavaa työtä. Mitä isä tänään - sitä poika huomenna. Kunnia nukkuneille, paljon antaneille, ja kiitos heille, jotka vielä päivätyötään jatkavat koulun hyväksi.

Kouluhuoneiden puhdistus kuului alkuvuosina koululaisille niin tällä kylällä kuin muuallakin, Oppilaat tulivat aikaisin aamulla, jo kuuden aikaan viimeistään koulua lämmittämään ja siivoamaan ja ensimmäinen merkintä pöytäkirjassa on v,1911, jolloin pidettiin huutokauppa kouluhuoneiden siivoamisesta ja annettiin se vähiten pyytäneelle, mutta kirjoista ei käy ilmi, kuka hän oli. Vuonna 1916 johtokunnan kokouksesta oli seuraava pykälä: "Johtokunta päätti yksimielisesti, että ne puhdistustyöt koulussa, mitkä ennenkin ovat kuuluneet lapsille, pidetään entisellään, sillä se katsotaan lasten käytännölliseen opetukseen kuuluvaksi. Lasten terveydelle sitä ei katsottu vaaralliseksi, koska koulussa noudatetaan ehdotonta puhtautta. Jos vakituinen puhdistaja koululle otettaisiin tulisi nämä mainitut työt maksamaan 1 mk 50 p päivältä." Vuonna 1920 on valittu työmiehen vaimo Iida Kauppinen kouluhuoneiden siivoajaksi 2 mk:n palkalla pienemmästä puhdistuksesta ja 6 mk isommasta ja Esa Vehviläisellä oli kouluhuoneiden lämmitys 1 mk 50 p:n päivämaksusta. Hänen nimissään koulun lämmitys ja usein puhdistuskin oli useita vuosia peräkkäin, vain suurempi puhdistus oli Iida Kauppisella. Myöhemmin yhdistettiin siivous ja keittolanhoito samalle henkilölle. Näinä ovat koulussamme toimineet: Eedla Rossi, Elvi Saastamoinen, Tyyne Mustonen, Hilikka Jalkanen ja viimeisenä Mirja Itkonen. Koulukeittola toimi vuodesta 1919 syksyllä alkaen vuoteen 1922. Syksyllä 1923 joulun saakka annettiin voileipä ja maitoavustusta varattomille oppilaille. Tarkastajan kyselyyn johtokunta vastasi maaliskuussa 1925: Keittola ei ole aiheuttanut sanottavaa erimielisyyttä piiriläisten kesken, ainoastaan jotkut varakkaat ovat laiminlyöneet tuoda johtokunnan määräämät ravintoaineet keittolalle, sillä keittoa on jaettu kaikille oppilaille. Keiton jakaminen ei ole tuottanut haittaa. Keitto on keitetty sitä varten laaditussa hellassa käsityöhuoneessa, jossa myös keitto on jaettu. Koulukeittola olisi tulevaisuudessa suotava ja tarpeen vaatimakin, jos sen tuottamat rasitukset eivät nousisi kunnalle liian raskaiksi." Alkuvuosina toivat varakkaampien vanhempien lapset keittolalle lihaa, perunoita ym. ruokatarpeita ja myöhemmin rahaa. Vielä 20 vuotta sitten maksoivat monet oppilaat 90 p päivässä ateriastaan. Hyvä keittolanhoitaja, jolla on kunnollinen ruuanlaittotaito, sekä hyvä taloudellinen vaisto, on opettajalle verraton apulainen koulutyössä, sillä lasten terveydentila on huomattavasti parantunut ja koulutyö

tehostunut. Niinpä monta kertaa on sattunut, että koulussa kysyttäessä mieleistä tuntia oppilailta, saa kuulla, että ruokatunti on paras. Niinpä koululaiset täällä puhuvatkin meidän keittäjästämme ja ilomielin hänelle pienet apupalveluksensa tekevät. Keittolanhoito koulun hyväksi on arvokasta ja kauaskantoista.

Koulun talous alkuaikoina oli tiukalla, mutta samaa oli elämä koululaisten kodeissakin. Alkuaikoina ostivat oppilaat itse koulutarvikkeensa, ainoastaan vähävaraiset oppilaat saivat ilmaiset kirjat, vihot ym. tarvikkeet. Ei ollut lapsilisiä, ei suurperheisten avustuksia, ja niinpä pöytäkirjasta löytyy läpi vuosien myönnettyjä vaate ym. avustuksia. Seuraavanlaisia hauskoja, sille ajalle ominaisia nimityksiä näkyy avustuksina olleen. "Helmi Kauppiselle päätettiin antaa kurppostarpeet ja retonkia essiksi. Virgiina Laitiselle päätettiin antaa kenkiin pohjat, Otto Kesäselle emäkset ja pukutarpeet. Joku taas sai pöksykankaan, toinen taas sai paitavaatteen, mekkovaatteen, tyykiä takiksi ja lanelia vuoriksi. Kunnan talous silloin niin kuin myöhemminkin oli tiukalla, ja myönnetyt avustukset olivat monen harkinnan ja tuumailun tulos. Niinpä erään oppilaan kohdalla on tullut merkintä pöytäkirjaan huonosta käytöksestä ja hänen koulunkäyntinsä päätetään lopettaa, jollei oppilas pyydä luokan edessä anteeksi, ja lopputoteamus oli: "Siinä tapauksessa kunnan myöntämät vaatteet ja jalkineet tullaan ottamaan pois. Sosiaalisten olojen parannuttua on kehitys meidänkin koulullamme kulkenut kohti valoisampia aikoja tässäkin suhteessa.

Opettaja Hanna Vehviläisen elämäntyö Vehvilän koulun ja koko kylän hyväksi kesti 36 pitkä vuotta. Pieniä sairauksia lukuun ottamatta hän suoritti elämäntyönsä yhden koulupiirin hyväksi. Suuri on se oppilasparvi, jonka hän jo kahdessa, kolmessa polvessa opintielle ohjasi. Hänen ehdoton rehellisyytensä ja uskollisuutensa työssä oli esimerkillinen. Erikoisen tulisen, kiihtyvän luonteensa tähden hän usein johtokunnan kokouksessa saattoi leimahtaa, mutta käytyään keittiössä hän palasi ja puhkesi taas kaikuvaan nauruun. Samoin laiskanläksyläiset saivat usein kulkea keittiön kautta lähtiessään. Minulle henkilökohtaisesti nuo seitsemän vuotta, jotka sain olla samalla aikaa täällä, olivat suuntaa antavia ja rikkaita vuosia. Hän oli minulle kuin äiti ja hän rakasti lastani kuin isoäiti omaansa. Historiaan tulkoon myös merkityksi hetki, jolloin saapui koulullemme sanoma, että koulun toiminta on lopetettava toistaiseksi, koska sota on alkanut rajoilla ja koululle tulee siirtolaisia. Hän kokosi meidät kaikki tähän luokkaan, veisasimme Jumala ompe linnamme, sitten hän sanoi: "Polvistukaa. Siinä olimme Kaikkivaltiaan edessä pienimmästä suurimpaan ja hänen värisevä äänensä pyysi ja rukoili." Herra maata varjelkoon."

Pisimmän päivätyön suoritti Hanna Vehviläinen. Hänen jälkeensä tuli Sirkka Voutilainen 1944—1945, Tauno Naumanen 1945—1948, Elsa Miettinen 1948—1954, Eino Kauhanen 1954—1955, Vesa Vepsäläinen 1955—1956 ja viimeisenä nyt koulussa johtajaopettajana toimiva Eero Korhonen. Viransijaisena äitiyslomien ja sairauksien aikana ovat toimineet Kerttu Niiranen, Valkonen, Annikki Janhonen, Maire Karhunen, Marjatta Husso ja Marja-Riitta Jalkanen. Vuoteen 1935 asti toimi koulu supistettuna yhden opettaja kouluna, mutta 1936 kevätlukukaudella määräsi silloinen kansakouluntarkastaja Salokannel alakoulun perustettavaksi. Ensimmäinen väliaikainen opettaja oli Toni Hytönen ja vakituksena opettajana samalla paikalla on ollut syksystä 1936 opettaja Helmi Vehviläinen (Laitinen). Kun koulumuoto muuttui 7-vuotiseksi ja kolmas luokka siirrettiin alakoulun puolelle, suoritti opettaja v.1952 Torniossa täydennyskurssin mainittuun virkaan. Koulun käsityöopettajina ovat toimineet Juho, Esa, Lauri, Matti ja Erkki Vehviläinen sekä Erkki Holm. Koulupiiri on tottunut saamaan opettajilta ymmärtämystä ja osanottoa omaan henkiseen ja aineelliseen viljelyynsä. Ensimmäinen kysely tästä on koululle tarkastajalta tullut vuonna 1916. Koska pöytäkirjassa on pykälä tarkastajan kirjeen johdosta, päätettiin ilmoittaa, että koulun toimintaan on koteja tutustutettu koulujuhlien kautta ja koulusta pois päässeiden oppilaiden kehittämiseksi ei ole vielä tehty mitään. Mutta sitten jo vuonna 1920 on pykälä kotiopintojen pitämisestä koululla. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on Vehvilänkin koulun yhteydessä tehty nuorisotyötä. Viimeinen vuosi onkin ollut kovasti siunauksellinen siinä suhteessa, sillä vastavalmistunut, lahjakas opettajamme on paneutunut koko sielullaan työhön nuorison hyväksi. Koulu ja opettajat suorittavat tärkeää tehtävää ohjatessaan kasvattejaan ja ympäristöään myös

varsinaisen koulutyön ulkopuolella. Siitä riippuu olennaiselta osalta varsinaisen kasvatuspäämäärän saavuttaminen, itsenäinen, voimakas suomalainen persoonallisuus. Kaikkia keinoja tähän päämäärään pääsemiseksi on käytettävä. Koulun ystävät, olkaa kasvattajien tukena ja apuna.

Ulkonaisesti on koulu kokenut sitten syntymänsä monta edullista uudistusta ja korjausta. Yläkerran huoneet, keittola, pitkä eteinen ja myöhemmin v.1953 täydellinen koko koulun korjaus, sähköt ja vesijohdot mukaan luettuna. Uusittu sauna ja kokonaan uusi ulkokartano aittoineen ja kellareineen . Ja nyt katsomme valoisin mielin lämpimissä luokissa tulevaisuuteen ja näemme koulun lähellä tulevaisuuden urheilukentän, johon tarvittavat varat jo vuorollaan on tiedossa.

Sota toi ja vei meidänkin koulupiirimme kohdalla kuten läpi Suomen. Se toi oppilasparveen ja kyläyhteisöön miellyttävän ja piristävän karjalaisaineksin, mutta se vei sen, mikä meillä parhainta oli. Monen kodin tulevaisuudensuunnitelmat raukesivat, muuttuivat toisiksi ja kärsivät menetyksistä. Koulu oli heidät isänmaalle, kodille ja Jumalalle kasvattanut, ja he täyttivät miehen tiensä.

Me emme tiedä millainen on tulevaisuuden koulu, millainen on tulevaisuuden maailma ja mikä odottaa sitäkin oppilasparvea, joka tänäkin päivänä koulutietään kulkee, mutta sen me tiedämme "emme me mitänä olisi ilman arvotta Jumalan, toimetta totisen Luojan".